

T.C. GAZİ ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ

ISSN 1302-2024

<http://dergi.iibf.gazi.edu.tr>

Cilt: 8 Sayı: 3

İÇİNDEKİLER

Kamu Kesimi Yolsuzluklarının Nedenleri.....	1
Hayati AKSU • Selim BAŞAR • Gökalep N. SELÇUK	
Beklenen ve Beklenmeyen Para Politikasının Reel Üretim Üzerindeki Etkileri: Türkiye Örneği.....	17
Mübariz HASANOV	
Latin Amerika Ülkelerinde Bağımlılık	37
Ünal ARSLAN	
Rekabet Stratejilerinin Belirlenmesinde Portföy Analizi ve Tariş Üzerine Bir Araştırma	57
Özlem ÇETİNKAYA	
Endüstriyel Pazarlarda Müşteri Tatmini ve Ölçümü: Bir Kavramsallaştırma Çabası	77
Osman GÖK	
Joint Ventur'e İstekli Olan İşletmelerin Bu Ortaklık Türüne Hazır Olma Düzeyleri.....	95
Hüseyin Sabri KURTULDU • Hüseyin GÜMÜŞ	
Pazarlama Karmaşı Mal ve Hizmetler için Tüketiciler Tarafından Nasıl Değerlendirilir? Betimleyici Bir Araştırma.....	111
Zeliha ESER • Selay ILGAZ SÜMER	
Franchising Sisteminin Girişimcilik Açısından Değerlendirilmesi	133
Dilber ULAŞ	
Örgütsel Öğrenmenin Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Görgül Bir Araştırma.....	153
Cem Cüneyt ARSLANTAŞ	
Toplam Kalite Yönetiminin Kamu Kuruluşlarında Uygulanması: Sorunlar ve Yeni Arayışlar	171
Burhan AYKAÇ • M. Akif ÖZER	
Devleti Yeniden Keşfetmek: Devlet Gücünün Göstergesi Olarak İdari Kapasite	203
Gülise GÖKÇE	
'Sürdürülebilirlik' Argümanı ve 'Derin Ekolojik' İtiraz.....	231
Yasemin KAYA • Doğan BIÇKI	
Kamu Harcamalarının Artışını Açıklayan Makro ve Mikro Modellere İlişkin Bir Değerlendirme.....	251
Mustafa DURMUŞ	

T.C. GAZİ ÜNİVERSİTESİ
İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ

ISSN 1302-2024

<http://dergi.iibf.gazi.edu.tr>
Volume: 8 No: 3

CONTENTS

<i>The Causes of Politic and Bureaucratic Corruption</i>	1
Hayati AKSU • Selim BAŞAR • Gökalp N. SELÇUK	
<i>The Effects of Anticipated and Unanticipated Monetary Policy on Reel Output: The Case of Turkey</i> .	17
Mübariz HASANOV	
<i>Dependency in Latin America Countries</i>	37
Ünal ARSLAN	
<i>Portfolio Analysis in Determining Competitive Strategies: A Research on Tariş</i>	57
Özlem ÇETİNKAYA	
<i>Customer Satisfaction and Measurement in Industrial Markets: A Conceptualisation Study</i>	77
Osman GÖK	
<i>The Level of Willingness of Firms Alliancing Joint Ventures</i>	95
Hüseyin Sabri KURTULDU • Hüseyin GÜMÜŞ	
<i>How Marketing Mixes are Evaluated for Goods and Services by Consumers?</i> <i>A Descriptive Research</i>	111
Zeliha ESER • Selay ILGAZ SÜMER	
<i>The Evaluation of Franchising System in terms of Entrepreneurial Capacity</i>	133
Dilber ULAŞ	
<i>An Emprical Study on the Effect of Organizational Learning on Organizational Citizenship Behavior</i>	153
Cem Cüneyt ARSLANTAŞ	
<i>Total Quality Management Practices in Public Sector: Problems and New Seekings</i>	171
Burhan AYKAÇ • M. Akif ÖZER	
<i>Bringing the State Back: Administrative Capacity as an Indicator of the State Power</i>	203
Gülise GÖKÇE	
<i>The 'Sustainability' Argument and the Objection of 'Deep Ecology'</i>	231
Yasemin KAYA • Doğan BIÇKI	
<i>An Assesment for the Micro and Macro Models for Explaining the Increases in Public Expenditures</i>	251
Mustafa DURMUŞ	

T.C. GAZİ ÜNİVERSİTESİ

İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ

SAHİBİ

Prof. Dr. Kadri YAMAÇ

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Prof. Dr. Muhteşem KAYNAK

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Yurdakul ÇALDAÇ

Prof. Dr. Şiir YILMAZ

Prof. Dr. Zehra ODYAKMAZ

Prof. Dr. Bedriye SARAÇOĞLU

Doç. Dr. Canan ATEŞ EKŞİ

Yrd. Doç. Dr. Bülent BAYAT

Yrd. Doç. Dr. Yaşar METHİBAY

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Mustafa DURMUŞ

EDİTÖR YARDIMCISI

Dr. Burak TANGÖR

YAYIN ALT KURULU

Araş. Gör. Adem ALTAY

Araş. Gör. Cemil ÇİFTÇİ

Araş. Gör. Ali Çelen ERDURAN

Araş. Gör. Hande Bahar AYKAÇ

Araş. Gör. Saim ŞALLI

Araş. Gör. Mesut TAŞTEKİN

Araş. Gör. Şenay AÇIKGÖZ

İDARE MERKEZİ YAZIŞMA - HABERLEŞME

Günay KANDEMİR

Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi

06500 Beşevler/Ankara

Tel: (0312) 212 68 53-1028

E-Posta : iibfdergi@gazi.edu.tr

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Ahmet ŞAHİNÖZ (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. E. Abdülgaffar AÇAOĞLU (Yeditepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Ercan ENÇ (Mustafa Kemal Üniversitesi)

Prof. Dr. Ercan UYGUR (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Erinc YELDAN (Bilkent Üniversitesi)

Prof. Dr. Haluk GÜNUÇUR (Başkent Üniversitesi)

Prof. Dr. Hüseyin BAÇCI (ODTÜ)

Prof. Dr. İsmail BULMUŞ (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Prof. Dr. John CONLEY (California State University, San Bernardino)

Prof. Dr. Kürşat AYDOĞAN (Bilkent Üniversitesi)

Prof. Dr. Nuri TORTOP (Başkent Üniversitesi)

Prof. Dr. Orhan ŞENER (Kadir Has Üniversitesi)

Prof. Dr. Osman AYDOĞMUŞ (Ege Üniversitesi)

Prof. Dr. Ömer Faruk ÇOLAK (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Özdemir AKMUT (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Özhan ULUATAM (Çankaya Üniversitesi)

Prof. Dr. Öznur YÜKSEL (Çankaya Üniversitesi)

Prof. Dr. Ralph H. SALMI (California State University, San Bernardino)

Prof. Dr. Selami SARGUT (Başkent Üniversitesi)

Prof. Dr. Taner BERKSOY (İstanbul Bilgi Üniversitesi)

Doç. Dr. Celal KÜÇÜKER (Ege Üniversitesi)

Doç. Dr. Sibel TURAN (Trakya Üniversitesi)

TASARIM, DİZGİ

Gazi Kitabevi Ltd. Şti. • Dalokay KELEŞ

Tel: (0312) 223 77 73 • Fax: (0312) 215 14 50

www.gazikitabevi.com.tr

BASKI

Baran Ofset • Hüseyin BARAN

Mamak Cad. 93/D-8 Mamak / ANKARA

Tel: (0.312) 367 66 92

Basım Tarihi: 30 Eylül 2007

Yayın Türü: Yerel Süreli

Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi
hakemli bir dergidir.

ISSN 1302-2024

HAKEM KURULU

Emine TUNCAY KAPLAN (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Kadir ARICI (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Nizamettin AKTAY (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Eyüp BEDİR (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Cem KILIÇ (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 M. Fatih UŞAN (Doç.Dr., Selçuk Üniv.)
 Zariife ŞENOCAK (Doç.Dr., Ankara Üniv.)
 Mete TÖRÜNER (Doç.Dr., Ufuk Üniv.)
 Veysel BAŞPINAR (Doç.Dr., Ankara Üniv.)
 Erdiñç YAZICI (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Türker TOPALHAN (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Bülent BAYAT (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Aydın BAŞBUĞ (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Osman ŞİMŞEK (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 İbrahim AYDINLI (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Nihat BOZDAĞ (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Bedriye SARAÇOĞLU (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Muzaffer SARIMEŞELİ (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Aydın ÜNSAL (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Serdar KILIÇKAPLAN (Prof.Dr., Hitit Üniv.)
 Soner GÖNEN (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Alptekin ESİN (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Müslim EKNİ (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Reşat KASAP (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Hasan BAL (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Hamza GAMGAM (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Semra ORAL ERBAŞ (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Salih ÇELEBİOĞLU (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Hülya BAYRAK (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Alparslan AKÇORAĞOLU (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Jülide YILDIRIM ÖCAL (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 İhsan ALP (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Funda YURDAKUL (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Ferhan ÇEVİK (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Şenol ALTAN (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Sezgin AKSOY (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Atilla GÖKÇE (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Ayşe EDİZ (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Murat ATAN (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Celal AYDIN (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Muhtemem KAYNAK (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 M.Tuba ONGUN (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Şiir YILMAZ (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Mustafa ALTINTAŞ (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 İşaya ÜŞÜR (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Ömer Faruk ÇOLAK (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 M. Kemal ÇAKMAN (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Ercan ENÇ (Prof.Dr., Mustafa Kemal Üniv.)
 Yılmaz ÖZKAN (Prof.Dr., Atılım Üniv.)
 Üstün DİKEÇ (Prof.Dr., Çankaya Üniv.)
 Servet MUTLU (Prof.Dr., Başkent Üniv.)
 Dilek ÖZBEK (Prof.Dr., Çankaya Üniv.)
 Ergin İĞREK (Prof.Dr., Çankaya Üniv.)
 Güven SAK (Prof.Dr., TOBB Eko.ve Tek. Üniv.)

S.Fatih ÖZATAY (Prof.Dr., TOBB Eko.ve Tek. Üniv.)
 Oğuz ESEN (Prof.Dr., İzmir Ekonomi Üniv.)
 Aziz KONUKMAN (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Nejat COŞKUN (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Aslan YİĞİDİM (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Gülen ELMAS ARSLAN (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Selahattin TOGAY (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Ufuk SERDAROĞLU (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Alev SÖYLEMEZ (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Süleyman DEĞİRMEN (Doç.Dr., Mersin Üniv.)
 Müslüme NARİN (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Ömer Tanju DURUSOY (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Metih SARAÇOĞLU (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Fethullah AKIN (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Filiz ÖZAG (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Hakan Naim ARDOR (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Fahriye ÖZTÜRK (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Z. Abidin ÖZDEMİR (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 İbrahim TOKATLIOĞLU (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Özge AYNAGÖZ ÇAKMAK (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Erol BULUT (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
 Murad KAYACAN (Dr., İMKB)
 Coşkun KÜÇÜKÖZMEN (Dr., BDDK)
 Hakan BERUMENT (Doç.Dr., Bilkent Üniv.)
 Rıza AYHAN (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Remzi ÖRTEN (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Hasan KAVAL (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Yurdakul ÇALDAĞ (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Ahmet AKSOY (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Eyüp AKTEPE (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Kamil BÜYÜKMİRZA (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Birol BUMIN (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Metin Kamil ERCAN (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Mine TEKELİ (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 M. Mithat ÜNER (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Hüseyin TOKAY (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Halim ERGEN (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Şule ÖZKAN (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Recai ÇINAR (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Nalan AKDOĞAN (Prof.Dr., Başkent Üniv.)
 Özmür YÜKSEL (Prof.Dr., Çankaya Üniv.)
 Emine ORHANER (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Özhan ULUATAM (Prof.Dr., Çankaya Üniv.)
 Azize TUNÇ (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
 Mehmet Baha KARAN (Prof.Dr., Hacettepe Üniv.)
 Özdemir AKMUT (Prof.Dr., Çankaya Üniv.)
 Mustafa Tamer MÜFTÜOĞLU (Prof.Dr., Başkent Üniv.)
 Mustafa Ömer İPÇİ (Prof.Dr., Hacettepe Üniv.)
 Erinç BÖGE (Prof.Dr., Başkent Üniv.)
 Selami SARGUT (Prof.Dr., Başkent Üniv.)
 Sevinç ÜRETEN (Prof.Dr., Başkent Üniv.)
 Mehmet SAYARI (Prof.Dr., Başkent Üniv.)
 Ramazan AKTAŞ (Prof.Dr., TOBB Eko.ve Tek. Üniv.)

Aydın KARAPINAR (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Tengiz ÜÇÖK (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Abdullah ERSOY (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Nurettin PARILTI (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Güven SAYILGAN (Doç.Dr., Ankara Üniv.)
İbrahim YÜNGÜL (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Mesiha SAAT (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Uygur TEMİZER (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Zeki YANIK (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Figen ZALF (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Yıldız AYANOĞLU (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Belgin AYDINTAN (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Kürşat YALÇINER (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Mehmet BAŞ (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Ayşe YILDIZ (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Zekai ÖZTÜRK (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Leyla ÖZER (Yrd.Doç.Dr., Hacettepe Üniv.)
Şükrü ÖZEN (Doç.Dr., Başkent Üniv.)
Kadir VAROĞLU (Doç.Dr., Başkent Üniv.)
Bahtişen KAVAK (Doç.Dr., Hacettepe Üniv.)
A.Argun KARACABEY (Doç.Dr., Ankara Üniv.)
Yalçın KARATEPE (Doç.Dr., Ankara Üniv.)
Halit GÖNENÇ (Doç.Dr., Hacettepe Üniv.)
Ali HALICI (Doç.Dr., Başkent Üniv.)
Kemal GÖRMEZ (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
Eyüp G. İSBİR (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
Kadir CANGIZBAY (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
Hayati HAZIR (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
Burhan AYKAÇ (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
Zehra ODYAKMAZ (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
Ayşegül MENGİ (Prof.Dr., Ankara Üniv.)
Doğan SOYASLAN (Prof.Dr., Çankaya Üniv.)
Ahmet ÇİĞDEM (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
Naci BOSTANCI (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
Kamil Ufuk BİLGİN (Prof.Dr., TODAİE)
Ömer PEKER (Prof.Dr., TODAİE)
Nuri TORTOP (Prof.Dr., Başkent Üniv.)
Birgül Ayman GÜLER (Prof.Dr., Ankara Üniv.)
Hikmet KAVRUK (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Suna BAŞAK (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Aykut ÇOBAN (Doç.Dr., Ankara Üniv.)
Şenol DURGUN (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Kürşat ERDİL (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
İhsan KELEŞ (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Tuncay ÖNDER (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Belma TOKUROĞLU (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Nail ÖZTAŞ (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Feriha YILDIRIM (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Hikmet Sami TÜRK (Prof.Dr., Bilkent Üniv.)
Aykut TOROS (Prof.Dr., Hacettepe Üniv.)
Berna KOCAMAN (Prof.Dr., Ankara Üniv.)
Ejder YILMAZ (Prof.Dr., Ankara Üniv.)
Bahtiyar AKYILMAZ (Prof.Dr., Gazi Üniv.)

Belgin AKÇAY (Prof.Dr., Ankara Üniv.)
Hasan TUNÇ (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
Zafer GÖREN (Prof.Dr., Bilkent Üniv.)
Ahmet KUMRULU (Prof.Dr., Ankara Üniv.)
Ahmet BİLGİN (Prof.Dr., Kırıkkale Üniv.)
Enver BOZKURT (Prof.Dr., Kırıkkale Üniv.)
Gül AKYILMAZ (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
Yavuz ATAR (Prof.Dr., Selçuk Üniv.)
Banu AKADLI ERGÖÇMEN (Doç.Dr., Hacettepe Üniv.)
Mustafa YILDIZ (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Ramazan YILDIRIM (Doç.Dr., Selçuk Üniv.)
Arzu OĞUZ (Doç.D., Ankara Üniv.)
Yücel ÇAĞLAR (Doç.Dr., MPM)
Kürşat Nuri TURANBOY (Doç.Dr., Kırıkkale Üniv.)
Zarife ŞENOCAK (Doç.Dr., Ankara Üniv.)
Veysel BAŞPINAR (Doç.Dr., Ankara Üniv.)
Gülin GÜNGÖR (Doç.Dr., Ankara Üniv.)
M. Fatih UŞAN (Doç.Dr., Selçuk Üniv.)
Mesut Bedri ERYILMAZ (Doç.Dr., Polis Akademisi)
Gürkan ÇELEBİCAN (Prof.Dr., Başkent Üniv.)
Abdurrahman AKDOĞAN (Prof.Dr., Başkent Üniv.)
Şükrü KIZILOĞLU (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
Rifat ORTAÇ (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
Nevzat SAYGILIOĞLU (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
Murat ÖZDEN (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
Metin TAŞ (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
Nurettin BİLİCİ (Prof.Dr., Hacettepe Üniv.)
Nihat FALAY (Prof.Dr., İstanbul Üniv.)
İzzettin ÖNDER (Prof.Dr., İstanbul Üniv.)
Mustafa DURMUŞ (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Yaşar METHİBAY (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Duran BÜLBÜL (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Nilgün AKÇA (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Haydar Lütfi EJDER (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Mine Nur BOZDOĞAN (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
İsmail ENGİN (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Selçuk ÇİNGİ (Prof.Dr., Başkent Üniv.)
Levent KÖKER (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
Burcu BOSTANOĞLU (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
Yüksel İNAN (Prof.Dr., Bilkent Üniv.)
Türel YILMAZ (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
Haydar ÇAKMAK (Prof.Dr., Gazi Üniv.)
Canan ATEŞ EKŞİ (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Hakan TAŞDEMİR (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
M. Emin ÇAĞIRAN (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Nur Bilge CRİSS (Doç.Dr., Bilkent Üniv.)
Sadı ÇAYCI (Doç.Dr., Çankaya Üniv.)
Çınar ÖZEN (Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Oktay F.TANRISEVER (Yrd.Doç.Dr., ODTÜ Üniv.)
Mehmet S. EROL (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Fırat PURTAŞ (Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniv.)
Oktay F.TANRISEVER (Yrd.Doç.D., ODTÜ)

KAMU KESİMİ YOLSUZLUKLARININ NEDENLERİ

Hayati AKSU*

Selim BAŞAR**

Gökalp N. SELÇUK***

Özet:

Kamu kesimi yolsuzlukları gelişmiş gelişmemiş tüm ülkelerde ortaya çıkan bir sorundur. Bu sorun özellikle soğuk savaş sonrası daha fazla ilgi çekmeye başlamıştır. Yolsuzlukların giderilmesi ancak nedenlerinin ortaya konulması ile mümkündür. Bu çalışmada da, kamu kesimi yolsuzluklarının çeşitli ekonomik ve sosyal nedenleri araştırılmaktadır. Bu amaçla önce yolsuzluk kavramı ve yolsuzluk çeşitleri üzerinde durulmakta ve yolsuzlukların ölçülmesi ile ilgili olarak yapılan çalışmalara yer verilmektedir. Daha sonra yolsuzlukların sosyo-kültürel nedenleri ile iktisadi nedenleri ilgili olarak literatürde yapılan çalışmalar ve tartışmalar özellenmektedir. Çalışmanın uygulama kısmında ise gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş 43 ülke için kesit veriler ile bir regresyon tahmini yapılmıştır. Tahmin edilen regresyon sonuçlarına göre, kişi başına reel gayrisafi yurtiçi hasıla, ülkelerin dışa açıklığı, kamu kesimi ücret düzeyi, siyasal ve bürokratik yapının hacmi, siyasal ve bürokratik yapının hesap verebilirliği ile ele alınan ülkelerdeki Protestan nüfusun oranı yolsuzluk düzeyini belirleyen önemli faktörler olarak görülmüştür. Buna karşılık ülkelerdeki etnik çeşitlilik ile hukuk geleneğinin orijininin yolsuzluklar üzerindeki etkisinin ise belirsiz olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Yolsuzluk, siyasal ve bürokratik yapı, büyüme.

THE CAUSES OF POLITIC AND BUREAUCRATIC CORRUPTION

Abstact:

Politic and bureaucratic corruption is a big and continuing matter for both developed and less developed countries. Increasing attention is given to this matter especially after the cold war. Combating corruption can only be made by

* Yrd. Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, haksu@atauni.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, selim@atauni.edu.tr

*** Öğr. Gör. Dr. Atatürk Üniversitesi Erzurum MYO, İktisadi ve İdari Programlar Bölümü, gokalpns@atauni.edu.tr

assessing its causes. In this study, socio-cultural and economic causes of politic and bureaucratic corruption are investigated. For this purpose, description and kinds of corruption are emphasized, and the studies about measuring of corruption are mentioned. Hereafter, some studies and discussions about socio-cultural and economic causes of corruption are summarized. In the empirical context, cross-country regressions applied for 43 developed, developing and less developed countries. According to the regression results, real gross domestic product per capita, openness to trade, government wage level, voice and accountability of politic and bureaucratic structure and percent of protestant population are effective factors, on corruption level. The effects of ethnic heterogeneity and law traditions of the countries are ambiguous.

Keywords: Corruption, politic and bureaucratic structure, economic growth.

GİRİŞ

Yolsuzluklar tarih boyunca çeşitli toplumlarda çeşitli şekillerde görülmüş ve görülmeye devam eden bir olgudur. M.Ö. 4. yy'da Hindistan kralının veziri Kautilya'nın yazdığı Arthashastra adlı eser, bu konudaki ilk yazılı kaynaklardan birisidir. Kautilya, "...dilin ucuna konulan balın yenmemesi ya da en azından tadına bakılmaması nasıl ki imkansız ise, devlet görevlisinin de kralın kazancından faydalanmaması imkansızdır...", "...kamu görevini yapmakla görevli olan kimselerin, kendileri için ne zaman ne kadar para tahsis ettikleri bilinemez...", "...gökte uçan kuşun bile yolunu bilmek mümkün olabilir ama kamu görevlilerinin gizledikleri amaçları ile nasıl hareket ettiklerinin yolu bilinemez..." şeklindeki ifadeleriyle yolsuzlukların kamu yönetimindeki varlığına işaret etmektedir (Kangle, 1972: 91). İstanbul Arkeoloji Müzsi'nde bulunan ve M.Ö. 4000 yılına ait olduğu sanılan bir Sümer tabletinde de okulunda başarısız olan bir öğrencinin ailesinin, çocuklarının öğretmenini evlerinde misafir ederek ona çeşitli hediyeler sundukları ve bunun sonucunda da çocuklarının sınıfının en başarılı öğrencisi olduğu anlatılmaktadır (TBMM, 2003: 15).

Yolsuzlukların az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere özgü bir olgu olduğunu düşünmek yanlıştır. Nitekim Japonya'da 1955-93 döneminde görev yapan 15 başbakanın 9'unun adı çeşitli yolsuzluk skandallarına karışmıştır (Nelken ve Levi, 1996: 3-4). Yine 1996 yılında Almanya'nın Frankfurt havaalanının 2.5 Milyar Mark tutarındaki ek bina inşaat ihalesinin kazanılması için rüşvet verildiği ve söz konusu inşaatın %20-30 oranında daha pahalıya mal edildiği anlaşılmıştır. Fransa'daki bir kamu ihalesinde 14 kişinin rüşvet aldığı, Belçika'da da açılan bir savunma ihalesinde, ihalenin kazanılması için 1.9 Milyon Amerikan Doları rüşvet verildiği ortaya çıkarılmıştır. İtalya'da 1991 yılında 227 Milyon USD fiyatla ihale edilen Milano otoyolu, 1995 yılında *temiz eller* operasyonu sonrasında 97 Milyon USD fiyatla ihale edilmiştir. ABD'nde ise Savunma Bakanlığı'nda çalışan 54 kişinin para karşılığında 10

firma ile ihalelerle ilgili bilgi alışverişi yaptıkları belirlenmiştir (Ackermen, 1999: 29). Yine bazı uzmanlar, silah alımlarında üretici firmaların toplam satışların %15'i kadar komisyon ödediklerini belirtmektedirler (Tanzi, 1998: 7).

Yolsuzluklar, özellikle soğuk savaş sonrasında sıkça tartışılan ve üzerinde çalışılan bir olgu olmuştur. Nitekim yolsuzluklarla ilgili uygulamalı çalışmaların 1995 yılından sonra başladığı görülmektedir. Ancak yolsuzluklarla ilgili iktisadi çalışmaların nispeten yetersiz olduğu ve yolsuzluklarla ilgili olarak 1990-2000 döneminde yapılan çalışmaların yaklaşık %4'ünü oluşturduğu görülmektedir (Transparency International, Global Corruption Report, 2001: 229).

Bu çalışmada kamu kesimi yolsuzluklarının çeşitli sosyal ve ekonomik nedenleri çeşitli ülkelerin ele alındığı bir model çerçevesinde tahmin edilmeye çalışılmaktadır. Bu amaçla önce yolsuzluk kavramına ve yolsuzlukların ölçülmesine değinilmekte, daha sonra yolsuzlukların nedenleri ile ilgili olarak literatürde ileri sürülen görüşlere yer verilmektedir. Uygulama kısmı ise sonuç ve değerlendirmeler tarafından takip edilmektedir.

D) YOLSUZLUK KAVRAMI VE YOLSUZLUKLARIN ÖLÇÜLMESİ

Yolsuzluklar siyaset, kamu yönetimi, sosyoloji, antropoloji, iktisat gibi çeşitli sosyal bilimlerden incelenen bir olgu olduğu için üzerinde anlaşmaya varılmış bir tanımlanmayan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Collier (2001: 1) yolsuzlukları *aşırı karmaşık bir sosyal davranış* olarak nitelendirmektedir. Yine çeşitli toplumlarda yolsuzlukların farklı olarak algılanması da yolsuzluk kavramının sınırlarının çizilmesini zorlaştırmaktadır. Söz gelişi siyasi bir liderin dost ve arkadaşlarına, ailesine ve akrabalarına ya da kendisini destekleyenlere yardım etmesi bazı toplumlarda *övgüye değer* bir davranış olarak görülürken, bazı toplumlarda *yolsuzluk* olarak nitelendirilebilmektedir (Ackerman, 1999: 5).

Bir çok sosyal bilimci tarafından yolsuzluk kavramı ile ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmakla birlikte iktisadi çalışmalarda genel olarak Dünya Bankası tarafından yapılan tanımlamanın kabul gördüğü söylenebilir. Söz konusu tanımlamaya göre yolsuzluk, *kamu gücünün özel fayda veya kar için kötüye kullanılması* olarak ifade edilmiştir (World Development Report, 1997: 102 ve Ackermen, 1999: 91). Bu bağlamda yolsuzluk, rüşvetten adam kayırmacılığa kadar kamusal gücün özel çıkarlar için kullanıldığı tüm durumları kapsamaktadır.

Çeşitli sınıflandırmalar yapılmakla birlikte yolsuzlukların literatürde genel olarak *Politik* ve *Bürokratik* yolsuzluklar olmak üzere iki ana başlık altında sınıflandırıldığı görülmektedir. Politik yolsuzluklar, kanun koym aytkisine sahip olan politikacıların ve bu kanunları uygulayan hükümet üyelerinin ulusal ve uluslar arası şirketlerden rüşvet alabilmek ya da çıkar sağlayabilmek için mevkilerini kullanmaları,

aracı oldukları sözleşmelerden komisyon almaları ve hazineden zimmeterine para geçirmeleri gibi eylemlerdir. Bu eylemler dışında politik yolsuzluk ayrıca yasa ve düzenlemelerin politikacıların faydalarına göre yapılmasını da ifade etmektedir (Andvig vd., 2001: 11). Ancak politikacılar güçlerini korumak ve devam ettirmek için toplumdaki çeşitli kesimlerin çıkarlarını gözetmek ve bu kesimler arasında bir denge sağlamak zorunda kalabilmektedirler. Bu bağlamda, rüşvet ilişkisine girilmediği sürece ve en azından toplumun çeşitli kesimleri politik yolsuzluklardan kazançlı çıktığı sürece bu tür yolsuzlukların tanımlanması ya da ortaya çıkarılması zor olmaktadır (Jain, 2001: 74).

Buna karşılık bürokratik yolsuzluk terimi, vatandaşların günlük yaşantılarında çeşitli kamu hizmetlerinde karşılaşılabilecekleri (polis, gümrük, vergi daireleri vb.) yolsuzluk eylemlerini ifade etmektedir. Bu tür yolsuzlukların boyutları ve miktarı politik yolsuzluklara göre daha az olduğu için bürokratik yolsuzluklar rutin ya da küçük yolsuzluklar olarak ta adlandırılmaktadırlar (Andvig vd., 2001: 11 ve Lízal ve Kocenda, 2001: 139). Bürokratik yolsuzluklar herhangi bir kamu hizmetinin elde edilmesi için ortaya çıkabileceği gibi bürokratik bir sürecin hızlandırılması amacını da taşıyabilmektedir (Jain, 2001: 75).

Yolsuzlukların doğrudan ölçülmesi mümkün değildir. Bunun temelinde ise yolsuzlukların yasadışı ya da ahlak dışı bir nitelik taşıması yatmaktadır. Bu nedenle yolsuzluklar doğrudan ya da dolaylı olarak saha araştırmalarından yararlanarak ölçülmeye çalışılmaktadır. Bu amaçla çeşitli kuruluşlar tarafından bir takım endekslerin geliştirildiği görülmektedir. Çok ülkeli olarak yapılan ve özellikle uygulamalı çalışmalarda kullanılan endekslerin en önemlileri CPI, ICRG ve KKZ endeksleridir.

Merkezi Berlin’de bulunan, bağımsız ve kar amacı gütmeyen bir kuruluş olan Uluslararası Saydamlık Örgütü (Transparency International, TI), ülkelerdeki yolsuzlukların boyutlarını ortaya koymak amacıyla 1995 yılından beri yıllık olarak Yolsuzluk Algılama Endeksi (Corruption Perception Index, CPI) oluşturmaktadır. CPI uluslararası kuruluşların hazırladıkları yolsuzluk endeksleri içinde önemli bir yer tutmakta ve güvenilir bir kaynak olarak kabul edilmektedir. Yolsuzlukların boyutlarını ortaya koymak amacıyla değişen sayıdaki kuruluşlar tarafından ülkelerde anket çalışmaları yapılmakta, her ülke için en az dört anket uygulanmaktadır. Bu bağlamda CPI anketlerin anketi olarak adlandırılmaktadır (Andvig vd., 2001: 27). Uygulanan anketler sonucu oluşturulan endekslerin ortalamasına göre nihai endeks hesaplanmaktadır. Söz konusu endeks Göttingen Üniversitesi araştırmacıları tarafından hazırlanmakta ve yıllık olarak yayınlanmaktadır. Oluşturulan yolsuzluk endeksi, iş çevrelerinin, akademisyenlerin ve genel kamuoyunun yolsuzluk algılamalarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Hesaplanan endekste 0 ile 10 arasında değişen değerler yer almakta ve 0 en yaygın yolsuzluğa karşılık gelirken, 10 skoru ise yolsuzluktan arınmışlığı ifade etmektedir.

ICRG ise Politic Risk Services (PRS) adlı kuruluşun hazırladığı ve ticari amaçla satışa sunduğu bir endekstir. PRS, 1982 yılından beri farklı kuruluşlardan elde edilen verilere bağlı olarak ülkeler için bir risk haritası çıkarmaktadır. Yolsuzluklar da politik risk faktörlerinden birisi olup yolsuzluk endeksi 0-6 arası skorlardan oluşmaktadır. Ülkelerin aldıkları skorun 0'a yaklaşması yolsuzlukların artmasını, 6'ya yaklaşması ise yolsuzlukların azalmasını ifade etmektedir.

KKZ endeksleri Kaufmann, Kraay ve Zoido-Lobaton (1999a, b ve 2002), Kaufmann ve Kraay (2002) ve Kaufmann, Kraay ve Mastruzzi (2003) tarafından yapılan ve Dünya Bankası tarafından desteklenen çalışmalarda hesaplanan çeşitli endekslerden oluşmaktadır. Yolsuzluk endeksinde CPI endeksinde olduğu gibi çok sayıdaki kuruluştan elde edilen anket sonuçları ile birlikte, ICRG yolsuzluk endeksinde hesaplanan skorlar -2.5 ile +2.5 değerleri arasında değişmekte olup, değerlerin yükselmesi yolsuzlukların azalmasını ifade etmektedir.

Çeşitli ülkelere ait CPI, ICRG ve KKZ yolsuzluk endeksleri skorları Tablo : 1'de verilmiştir.

Tablo : 1
Seçilmiş Ülkelerin CPI, ICRG ve KKZ Yolsuzluk Skorları

Ülkeler/Yolsuzluk Skorları	CPI, 2003	ICRG, 2003	KKZ, 2003
Finlandiya	9.7	6.0	2.39
Singapur	9.4	4.5	2.30
İngiltere	8.7	4.5	1.97
ABD	7.5	4.0	1.77
Brezilya	3.9	4.0	0.05
Meksika	3.6	2.0	-0.19
Türkiye	3.1	2.0	-0.38
Venezuela	2.4	1.5	-1.16
Endonezya	1.9	1.0	-1.16

Kaynak: Transparency International, Global Corruption Report, çeşitli sayılar; International Country Risk Guide, Vol. XXIV, 3, 2003 ve KAufmann, Kraay ve Mastruzzi, 2003.

Tablo : 1'e göre gelişmiş ülkelerin yolsuzluktan arınmışlık bağlamında en iyi skorlara sahip ülkeler oldukları görülmektedir. Buna karşılık Türkiye'nin yolsuzluk skorları her üç endekste de oldukça düşük olarak gerçekleşmektedir.

II) YOLSUZLUKLARIN SOSYO-KÜLTÜREL NEDENLERİ

Ülkeler arasında yolsuzluk skorlarının farklı olmasının nedeni ile ilgili olarak belki de ilk akla gelen, ülkelerin dini ve etnik yapıları ile çeşitli kültürel özelliklerinin yolsuzluklar üzerinde etkili olduğu düşüncesidir. La Porta vd.'ne göre (1996: 1), bir ülkenin kamu yönetiminin kaliteli olması, gerek toplumu oluşturan bireyler, gerekse bu bireyler ile devlet arasındaki güven unsuruna bağlıdır. Hiyerarşik dinlerin baskın olduğu toplumlarda da güven eksikliği söz konusudur. Bu nedenle hiyerarşik yapıya sahip dinlere mensup ülkelerde yolsuzluklar daha yaygındır. La Porta vd (1998), söz konusu hipotezlerinin geçerliliğini araştırdıkları çalışmalarında 152 ülkeyi ele alarak, çeşitli din ve mezhepleri hiyerarşik bir yapıya sahip olup olmadıkları açısından derecelendirmişlerdir. Hiyerarşik düzene sahip olan dini yapıların ülkelerin politik ve bürokratik geleneklerini de benzer biçimde etkilediği varsayımından hareket edilen çalışmanın bulgularına göre, toplam nüfus içinde hiyerarşik yapıya sahip olan dinlere mensup olan kişilerin yüzdesi arttıkça ülkelerdeki yolsuzluk düzeyi de artmaktadır (La Porta vd., 1998: 36-7). Benzer şekilde Paldam'ın çalışmasında da (2001: 410) çeşitli din ve mezhepler 11 farklı gruba ayrılarak, din ve mezhep yapılarının yolsuzluklar üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda toplam nüfus içinde reformcu Hıristiyanların yüzdesindeki artışın yolsuzlukları azalttığı ileri sürülmüştür. Treisman da (2000), yolsuzluk düzeylerini CPI endeksi ile temsil ettiği çalışmasında toplam nüfus içinde Protestan nüfusun yüzdesinin artmasının yolsuzlukları azalttığı sonucuna ulaşmıştır. Bunun nedeni olarak Protestan mezhebinde muhalefet mekanizmalarının toleransla karşılanması ve yetkilerini kötüye kullanan kamu görevlilerinin cezalandırılması geleneğinin varlığı gösterilmiştir (Treisman, 2000: 427).

Ülkelerdeki yolsuzluk düzeyinin belirlenmesinde etnik farklılıkların rolünün de çeşitli çalışmalarda ele alındığı, ancak bu konuda bir görüş birliğine varılamadığı görülmektedir. La Porta vd. (1998: 17) etnik heterojenliğin artması durumunda, baskın grubun diğer etnik grupların kamu mal ve hizmetlerinden yararlanmalarını zorlaştıracak veya engelleyeceğini ileri sürmektedir. Bu durumda söz konusu mal ve hizmetlerden daha fazla yararlanan baskın etnik grup giderek güçlenecektir. Baskın grubun bu eylemi, nepotizm ve kronizmin yaygınlaşmasına ve gelenekselleşmesine neden olacaktır. Çalışmadan elde edilen tahmin sonuçlarına göre, ülkelerdeki, etnik farklılıklar arttıkça yolsuzluklar artmaktadır.

Buna karşılık Islam ve Montenegro (2002: 13) etnik farklılıkların ülkelerdeki bürokrasilerin kaliteleri üzerindeki etkilerini araştırdıkları çalışmalarında, söz konusu farklılıkların bürokrasilerin kalitelerini olumsuz olarak etkilediğine dair herhangi bir bulguya ulaşamamışlardır. Yine Leite ve Weidmann da (1999: 23) etnik farklılıkların yolsuzluklar üzerinde doğrudan etkilemediği, ancak kalkınmayı olumsuz olarak etkileyerek yolsuzluklara katkıda bulunduğu sonucuna varmışlardır.

Yolsuzluk düzeyinin belirlenmesinde ülkelerin dini ve etnik yapılarının yanı sıra hukuki sistemlerinin kökeninin etkisinin de çeşitli çalışmalarda araştırıldığı

görülmektedir. Ülkelerin hukuki sistemlerinin kökeni ile yolsuzluklar arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında La Porta vd. (1998), ülkelerin ticari kanunlarını İngiliz, Fransız, İskandinav ve Sosyalist kökenli olarak sınıflandırarak Fransız ve Sosyalist kökenli ticari yasalara sahip olan ülkelerdeki yolsuzlukların, İngiliz ticari hukuk sistemine sahip olan ülkelere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Buna karşılık Lederman vd. (2001) ise çalışmalarında ülkelerin hukuki sistemlerinin İngiliz kökenli olmasının yolsuzlukları azalttığı yönünde herhangi bir bulguya ulaşamamışlardır.

III) YOLSUZLUKLARIN İKTİSADİ NEDENLERİ

Yolsuzlukların iktisadi nedenlerinin genellikle *rent kollama* (rent seeking) kavramı ile açıklanmaya çalışıldığı görülmektedir. Rent aslında kazanılmamış bir geliri ifade etmektedir. Toprak sahibinin kıtlıktan elde ettiği rant aslında bir *rent sağlama* durumunu ifade etmekte olup mülkiyet hakkının sınırlandırılmadığı bir toplumda meşru bir geliri ifade etmektedir. Rant kollama ise rant sağlamaktan farklı bir kavram olup iktisat bilimine Ann O. Krueger (1974) tarafından yapılan “*Rant Kollayan Toplumun Politik İktisadi*” adlı çalışma ile kazandırılmıştır. Rant kollama kişi ve firmaların devlet tarafından *sunî* olarak yaratılmış bir ekonomik transferi elde etmek için giriştikleri faaliyetleri ve bu faaliyetler için yaptıkları harcamaları ifade etmektedir. Krueger (1974), ithal kota ve tarifeleri ile rant kollamanın refah üzerindeki etkilerini araştırdığı söz konusu çalışmasında rant kollama için yapılan rekabetin zararlarını üçe ayırmaktadır. Rant kollama için yapılan rekabet ilk olarak ekonominin dönüşüm eğrisinin iç kısmında üretim yapmasına yol açmaktadır. İkinci olarak rant kollama için yapılan rekabet sonucunda ortaya çıkan refah kaybı, mal ve hizmet ithalatı üzerine konulan tarifelerin neden olduğu refah kaybından büyüktür. Son olarak rekabetçi rant kollamanın söz konusu olduğu durumda gerçekleştirilen bir iktisadi faaliyet sonucunda ortaya çıkan sosyal maliyet giderek artmaktadır. Çalışmanın sonucunda ithalat kısıtlamaları nedeniyle oluşan sunî rantın Hindistan’ın 1964 GSMH’nin %7.3’ü, Türkiye’nin ise 1968 GSMH’nin %15’i kadarı olduğu hesaplanmıştır (Krueger, 1974: 294). Acemoglu ve Verdier (2000) kamunun ekonomiye müdahalesi ile kaynakların bir kesimden diğerine transferine yol açıldığını, bu transferlerin de yolsuzluklar için zemin hazırladığını ileri sürmektedirler. Benzer bir yaklaşım liberal iktisatçılar tarafından savunulan ve kamunun gerek lisans ve izinlerde dolaylı olarak; gerekse girişimci olarak doğrudan ekonomiye müdahale etmesinin yolsuzluklara yol açtığı görüşüdür (Bardhan, 1997: 1330). Ekonomideki düzenlemelerin sayıca fazla, buna karşılık ekonomik özgürlüklerin az olduğu ülkelerde büyük çaplı rant kollama fırsatlarının mevcut olması yolsuzlukların ortaya çıkmasının temel nedenlerinden birisidir (Paldam, 2002: 238). Bu bağlamda Lederman vd. (2001: 29) tarafından yapılan çalışmada, kamu kesiminin ekonomideki ağırlığının artmasının yolsuzlukları artırdığı sonucu elde edilmiştir. Bu konuda Djankov vd. (2001) ülkelerde piyasaya giriş engelleri ile ilgili olarak yaptıkları

çalışmalarında oldukça önemli sonuçlara ulaşmışlardır. Çalışmaya göre Mozambik'te bir işyeri açmak isteyen müteşebbis 149 işgünü süren ve 256 USD maliyeti olan 19 prosedürü izlemek zorundadır. İtalya'da ise 62 işgünü süren ve 2946 USD'a mal olan 16 garklı prosedür izlenmektedir. Buna karşılık Kanada'da bir işyeri açmak 2 gün süren 2 farklı prosedüre bağlı olup maliyeti de 280 USD'dır. Piyasaya giriş açısından en az prosedür sayısı 2 (Kanada) ile 21 (Dominik Cumhuriyeti) arasında değişmekte iken söz konusu prosedürlerin izlenmesi için gereken minimum iş günü sayısı ise 2 (Kanada ve Avustralya) ile 152 (Madagaskar) arasında değişmektedir (Djankov vd., 2001: 2-4).

Düzenleme ve denetimlerin monopol gücü verme dışında diğer bir olumsuz yönü ise bu eylemlerin saydamlıktan uzak olabilmeleridir. Saydam olmayan düzenlemeler ise vatandaşların tutumlarında yanılmalara yol açabilmekte, bu yanılmalardan kaçınmaya çalışan kişilerle kamu görevlileri arasındaki ilişkiler sıklaşabilmektedir. Söz konusu ilişkilerin sıklaşması ise vatandaşların kamu mal ve hizmetlerini elde etmek için kamu görevlileri ile büyük zaman harcamalarını gerektirmektedir. Nitekim gelişmekte olan ülkelerde ve geçiş ekonomilerinde uygulanan çeşitli anketlerde, firma yöneticilerinin özellikle küçük müteşebbislerin zamanlarının büyük kısmını bürokrasi ve bürokratlarla uğraşmakla harcadıkları ifade edilmektedir. Firma yönetimleri ise bu durumdan kaçınabilmek amacıyla zaman zaman rüşvete başvurabilmektedirler (Tanzi, 1998: 11). Ackerman ise (2002: 1892), yolsuzlukların devletin fonksiyonlarının zayıflığından ve ülkedeki üretim yapısının etkin olmamasından kaynaklandığını ileri sürmektedir. Bu bağlamda politik yolsuzluklar, kamu proje ve yatırımlarından elde edilen kazançların ülkenin ekonomik ve politik sistemi üzerinde meydana getirdiği baskıların sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Teorik bir takım çalışmalarda kamu kesimi ücret düzeyinin yolsuzlukların derecesinin belirlenmesi üzerinde önemli olduğunu ileri sürmektedir. Mesela İsveç'teki düşük yolsuzlukların nedeni olarak özellikle bu yüzyılın başından beri kamuda yönetici pozisyonunda olan kişilere bir sanayi işçisinin ortalama 12-15 katı maaş ödenmesi gösterilmektedir (Tanzi, 1998: 16). Peru ve Arjantin gibi ülkelerin de özellikle gümrüklerdeki ve vergi idarelerindeki yolsuzlukları azaltabilmek amacıyla son yıllarda bu alanlardaki kamu görevlilerinin maaşlarını artırma yoluna gittikleri görülmektedir. Bu ülkeler aynı zamanda dürüst kamu görevlilerini kaybetmemek ve kamu yönetiminde yer almalarını teşvik etmek için ücret farklılıklarına dayalı istihdam politikaları uygulamaya başlamışlardır. Singapur'da da kamu görevlilerinin yolsuzluk eylemlerine girişmelerini engellemeyi amaçlayan bir ücret politikası sürdürülmektedir. Çeşitli raporlara göre Singapur'daki bakanların ve yüksek seviyedeki kamu görevlilerinin maaşları dünyadaki en yüksek kamu maaşları arasındadır (Tanzi, 1998: 31). Becker ve Stigler (1974), ülkelerde etkin bir denetimin mevcut olduğu varsayımı altında, yüksek ücret alan kamu görevlilerinin yolsuzluklardan uzak duracağını ileri sürmektedirler. Konu ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda genellikle kamu kesimi ücretlerindeki artışların yolsuzlukları azaltacağı sonucuna ulaşılmasına rağmen, bu

sonuçların teyit edilmediği çalışmalara da rastlanmaktadır. Rijckeghem ve Weder (1997: 31) çalışmalarında 25 GOÜ'deki kamu kesimi ücret düzeylerinin yolsuzlukları etkileyip etkilemediğini incelemişlerdir. Bağımlı değişken olan yolsuzluklar ICRG endeksi ile tanımlanmış; ücret değişkeni ise kamu kesimi ücretlerinin imalat ücretlerine oranı olarak alınmıştır. Çalışmanın sonucuna göre kamu kesimi nispi ücretleri ile yolsuzluklar arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre, bir ülkedeki kamu kesimi ücretlerinin 2 kat artırılması, yolsuzluk endeksinde 2 puanlık bir iyileşmeye neden olmaktadır. Lederman vd.'nin (2001: 28) kamu kesimi nispi ücretlerinin artmasının yolsuzlukları azalttığı yönündeki bulguları da Rijckeghem ve Weder'in (1997) bulguları ile aynı yöndedir. Charap ve Harm da (1999: 15) kamu kesimi ücretlerinin düşük olmasının bürokrasilerde görev alan ast ve üstleri yolsuzluk faaliyetlerinde işbirliği yapmaya yönelttiğini ve dolayısıyla yolsuzlukları artırdığını ileri sürmektedirler. Benzer şekilde Chand ve Moone (1999: 1138) Gana için yaptıkları çalışmada vergi görevlilerine topladıkları vergiden pay ya da çeşitli ikramiyeler verilmesinin yolsuzlukları azaltarak, vergi gelirlerinin GSYİH'ya oranını artırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Di Tella ve Schargordsky (2000: 19) ise Buenos Aires'teki devlet hastanelerinin girdi maliyetleri ile bu hastanelerde çalışan kamu görevlilerinin ücretleri arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Çalışmanın sonucuna göre, söz konusu hastanelerde çalışanların ücretlerine yapılan %10'luk bir artış, bu artışı takip eden 9 ay boyunca bu hastanelerin girdi maliyetlerinde %15'lik bir azalmaya neden olmuştur. Bu dönemden sonra girdi maliyetleri yükselmekle birlikte yine de ücret artışlarının yapılmasından önceki döneme göre daha düşük düzeyde kalmaktadır. Abbink (2005: 5) ise yolsuzlukların azaltılmasında kamu kesiminin ücret düzeyi ile birlikte, bu ücretin adaletli dağılımının da etkili olduğunu ileri sürmüş ve oyun teorisine dayalı deneysel modelinde kamu kesimindeki ücret adaletinin yolsuzlukları azalttığı sonucuna varmıştır.

Buna karşılık Treisman (2000: 441), yolsuzlukların nedenlerini araştırdığı çalışmasında bağımlı değişken olarak CPI yolsuzluk endekslerini kullanmış ve kamu kesimi ücret düzeyinin düşüklüğünün yolsuzlukları artırdığına dair herhangi bir bulguya ulaşamamıştır. Yine Buscaglia'nın (2001: 247) adli sistemi ele alan çalışmasında da adli personelin gelir düzeyi ile yolsuzluklar arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Benzer şekilde Rauch ve Evans da (2000: 68), 35 GOÜ için yaptıkları çalışmalarında kamu kesimindeki ücretlerin ve çeşitli promosyonların bürokrasilerin performansları üzerinde olumlu herhangi bir etkisi olmadığı sonucuna varmışlardır.

Kalkınmışlık düzeyi de yolsuzlukların diğer bir nedeni olarak gösterilmektedir. Nitekim kalkınmış bir çok ülkede, son yüzyıldaki ekonomik büyüme ile birlikte yolsuzlukların azaldığı görülmektedir. Bunun temel nedeni ise büyüme ile birlikte yolsuzlukları azaltmak için gerekli ve yeterli güçlerin ortaya çıkmasıdır. Sürekli büyümenin yaşandığı bir ülkede müteşebbislerin verimli yatırımlardan elde edecekleri gelirin, rant kollama faaliyetlerinden elde edecekleri gelirlerden fazla olma olasılığı

yüksektir. Yine sürekli büyüyen bir ekonomide kamu görevlilerine yüksek ücret vererek söz konusu kişilerin yolsuzluk eylemleri azaltılabilir (Bardhan, 1997: 1329). Az gelişmiş ülkelerde gelir düzeyinin düşük, gelir dağılımının bozuk ve insanların gelecek ile ilgili endişelerinin yüksek olması yolsuzluk eğilimlerini artırmaktadır (Gray ve Kaufmann, 1998: 9). Nitekim Treisman (2000: 441), çok ülkeli çalışmasında kalkınmanın yolsuzluğun en önemli belirleyicisi olduğu sonucuna varmıştır. Yine Blackburn vd. (2002: 19), teorik modellerinde kalkınmanın yolsuzlukları azalttığını ileri sürmektedirler.

Treisman'a göre (2000: 429), dış ticarete açık olmayan ekonmik yapı, yolsuzluğun nedeni olmakla birlikte söz konusu etki düşük düzeydedir. Bu nedenle yalnızca ekonominin dışa açılması yoluyla yolsuzlukların azaltılması mümkün değildir. Buna karşılık İslam ve Montenegro (2002: 12-3) ICRG endeksi kullanarak 83 ülke için yaptıkları çalışmalarında ekonminin dışa açık olmasının ülkelerdeki bürokrasilerin kalitesini yükselttiğini ileri sürmektedirler. Habib ve Zurawicki de (2001) ülkelerdeki dışa açıklığın ve politik istikrarın yolsuzlukların etkilerini azalttığı sonucuna ulaşmışlardır.

IV) UYGULAMA

Yolsuzlukların nedenlerinin ampirik olarak araştırılmasında gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerden oluşan 43 ülke (ABD, Almanya, Arjantin, Avustralya, Avusturya, Bolivya, Burkina Faso, Çin, Danimarka, Ekvador, Endonezya, Filipinler, Finlandiya, Fransa, Gana, Güney Afrika Cumhuriyeti, Güney Kore, Hindistan, İngiltere, İspanya, İsrail, İsveç, İtalya, Kanada, Kolombiya, Macaristan, Madagaskar, Malezya, Mali, Meksika, Mısır, Moğolistan, Mozambik, Pakistan, Panama, Polonya, Senegal, Singapur, Şili, Tunus, Türkiye, Ürdün ve Yeni Zelanda) ele alınmaktadır. Söz konusu ülkelerin Dünya Bankası sınıflandırmasına göre 16'sı üst gelir, 7'si orta-üst gelir, 9'u orta-alt gelir ve 11'i de düşük gelirli ülkelerden oluşmaktadır. Çalışmada temel olarak 1995 sonrası verilerle En Küçük Kareler Yöntemi (EKK) ile tahminlerde bulunmaktadır. Uygulamada değişen varyans sorunu tespit edilmiş ve White Değişen Varyans Düzeltmesi ile uyumlu t değerleri kullanılmıştır.

Bağımlı değişken olan yolsuzluklar CPI 2003 ve KKZ 2002 endeksleri ile temsil edilmektedir. Her iki endekte de değerlerin yükselmesi yolsuzlukların azalmasını ifade ettiği için, bir değişkenin CPI ve KKZ değişkenleri üzerindeki etkisinin pozitif/negatif olması bağımsız değişkendeki artışların yolsuzlukları azalttığı/artırdığı anlamını taşımaktadır.

Bağımsız değişkenlerden *sgpg*, satınalma gücü paritesine göre 2001 yılı kişi başına gelir düzeyini ifade etmektedir. Söz konusu değişken Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) verilerinden elde edilmiştir. Ülkelerin gelir düzeylerinin

artmasının yolsuzlukları azaltacağı varsayımı ile *sgpg* değişkeninin katsayısının pozitif işaretli olması beklenmektedir.

Ülkelerin dışa açık bir iktisadi yapıya sahip olup olmadıkları ithalat/GSYİH oranının 2001 yılı değeri ile gösterilmekte olup, *dac* değişkeni ile tanımlanmaktadır. Dışa açık iktisadi yapıya sahip olan ülkelerde yolsuzlukların düşük olacağı varsayımıyla *dac* değişkeninin katsayısının pozitif işaretli olması beklenmektedir. Söz konusu veri de UNDP kaynaklarından alınmıştır.

prs değişkeni ise bir ülkede işyeri açmak isteyen müteşebbisin uyması gereken prosedür sayısını ifade etmektedir. Söz konusu değişken Djankov vd.'den (2001) alınmıştır. Artan prosedür sayısının yolsuzlukları artıracığı varsayımıyla *prs* değişkeninin katsayısının negatif işarete sahip olması beklenmektedir.

ing değişkeni, ülkelerdeki kanunların İngiliz hukuk kökenine sahip olup olmadıklarını gösteren kukla değişkendir. Ülkelerin hukuk kökenlerine ilişkin veri La Porta vd.'den (1998) alınmıştır. İngiliz hukuk sistemine sahip olan ülkelerde yolsuzlukların daha düşük olacağı varsayımı ile *ing* değişkeninin katsayısının pozitif işaretli olması beklenmektedir.

etn değişkeni ise, etnik farklılıkları ifade etmektedir. Beş farklı etnik farklılık göstergesinin ortalaması alınarak oluşturulan değişken 0-1 arası değerlerden oluşmakta ve 1 etnik farklılığın en yüksek olduğu durumu, ifade etmektedir. Söz konusu veri La Porta vd.'den (1998) alınmıştır. Etnik farklılığın yüksek olduğu durumda yolsuzlukların artacağı varsayımıyla *etn* değişkeninin beklenen işareti negatiftir.

hes değişkeni ise ülkelerin kamu yönetimlerinin hesap verebilirliğini ve vatandaşların düşüncelerini ifade etme özgürlüğünü gösteren bir endekstir. Söz konusu endeks insan hakları, basın özgürlüğü, siyasette ordunun ağırlığı, siyasetçilerin sorumluluğu gibi konuları kapsamaktadır. Endeks değerleri -2.5 ile +2.5 arasında değişmekte olup, yüksek değerler hesap verebilirliğin fazla olduğu durumu ifade etmektedir. 13 farklı kuruluştan elde edilen verilerle hesaplanan endeksin 2002 yılı değerleri ele alınmış ve söz konusu değerler Kaufmann, Kraay ve Mastruzzi'den (2003) elde edilmiştir. Toplumun ifade özgürlüğünün ve kamu yönetiminde hesap verebilirliğin artmasının yolsuzlukları azaltacağı varsayımıyla *hes* değişkeninin pozitif işaretli olması beklenmektedir.

prot değişkeni ise protestan nüfusun çoğunlukta olduğu ülkelerde yolsuzlukların düşük olduğu yolundaki görüşler doğrultusunda analize katılmıştır. Söz konusu değişken protestan nüfusun toplam nüfus içindeki payını göstermektedir. Ülke nüfuslarının din ve mezhep yapılarına ilişkin veriler CIA World Factbook (1996) ve La Porta vd.'den (1998) derlenmiştir.

ücr değişkeni kamu kesimi ortalama ücretlerinin kişi başına GSYİH'ya oranının 1996-2000 yılları ortalama değerini ifade etmektedir. Söz konusu veri Dünya Bankası verilerinden elde edilmiştir. Kamu kesimindeki ücretlerin düşük olmasının

yolsuzluklara neden olduğu varsayımıyla *ücr* değişkeninin katsayısının pozitif işaretli olması beklenmektedir. Söz konusu varsayımlar altında iki model tahmin edilmiştir:

$$cpi = \alpha_0 + \alpha_1 \ln sgpg + \alpha_2 dac + \alpha_3 ücr + \alpha_4 \ln prs + \alpha_5 etn + \alpha_6 ing + \alpha_7 prot + u \quad (1)$$

$$kkz = \alpha_0 + \alpha_1 \ln sgpg + \alpha_2 dac + \alpha_3 ücr + \alpha_4 \ln prs + \alpha_5 etn + \alpha_6 ing + \alpha_7 prot + u \quad (2)$$

Modellerde kullanılan değişkenlerin tanımsal istatistikleri Tablo : 2’de, korelasyon katsayıları Tablo : 3’te ve uygulanan elde edilen tahmin sonuçları Tablo : 4’de verilmiştir. Tablo : 4’te parantez içindeki değerler White Heteroskedasticity düzeltmesine göre hesaplanan t değerlerini göstermektedir. (*),(**) ve (***) sembolleri ise sırasıyla %10, %5 ve %1 anlamlılık düzeylerini ifade etmektedir.

Tablo : 2
Değişkenlerin Tanımsal İstatistikleri

	<i>sgpg</i>	<i>dac</i>	<i>prs</i>	<i>etn</i>	<i>hes</i>	<i>prot</i>	<i>ücr</i>	<i>kkz</i>	<i>cpi</i>
<i>ortalama</i>	12068.13	36.16	10.46	0.29	0.45	14.50	2.31	0.52	5.21
<i>medyan</i>	8750	30	10	0.17	0.37	2.4	1.5	0.28	4.60
<i>s. sapma</i>	10163.94	25.45	4.84	0.27	0.82	23.91	2.16	1.13	2.47
<i>çarpıklık</i>	0.51	3.31	0.01	0.77	-0.27	2.10	2.74	0.36	0.48
<i>basıklık</i>	1.78	16.46	2.06	2.02	2.03	6.88	10.85	1.73	1.83
<i>J-Bera</i>	4.54	403.68	1.55	6.01	2.19	58.72	164.64	3.82	4.13
<i>prob.</i>	0.10	0.00	0.45	0.04	0.33	1.76	0.00	0.14	0.12
<i>N</i>									

Tablo : 3
Korelasyon Katsayıları

	<i>sgpg</i>	<i>dac</i>	<i>prs</i>	<i>etn</i>	<i>hes</i>	<i>prot</i>	<i>ücr</i>	<i>kkz</i>	<i>cpi</i>
<i>sgpg</i>	1.00								
<i>dac</i>	0.01	1.00							
<i>prs</i>	-0.58***	-0.16	1.00						
<i>etn</i>	-0.46***	0.01	0.24	1.00					
<i>hes</i>	0.80***	-0.09	-0.49***	-0.37***	1.00				
<i>prot</i>	0.56***	-0.11	-0.51***	-0.21	0.58***	1.00			
<i>ücr</i>	-0.42***	0.05	0.31**	0.45***	-0.28	-0.24	1.00		
<i>kkz</i>	0.88***	0.20	-0.69***	-0.44***	0.77***	0.60***	-0.32**	1.00	
<i>cpi</i>	0.86***	0.22	-0.71***	-0.38***	0.77***	0.63***	-0.32**	0.95***	1.00

Tablo : 4
EKK Tahmin Sonuçları, Bağımlı Değişken: Yolsuzluk

	CPI	KKZ
<i>ln sgpg</i>	1.105944*** (5,8384)	0,446170*** (3,7036)
<i>dac</i>	0,022600*** (6,5172)	0,009337*** (3,7641)
<i>ücr</i>	0,147208** (2,4883)	0,078953** (2,6125)
<i>ln prs</i>	-1,259617*** (-3,3288)	-0,338734* (-1,9448)
<i>etn</i>	0,291725 (0,3690)	-0,456816 (-1,6084)
<i>ing</i>	-0,402217 (-0,7689)	0,128741 (0,6338)
<i>hes</i>	0,655484** (2,3911)	0,363608** (2,6156)
<i>prot</i>	0,019036*** (3,0265)	0,008900** (2,6487)
<i>sabit</i>	-3,544308* (-1,7233)	-3,410976*** (-2,8598)
R^2	0,89	0,86
R^z	0,86	0,83
<i>F</i>	34,52	27,08
<i>Prob. F</i>	0,0000	0,0000

SONUÇLAR

Yolsuzlukların nedenlerinin ortaya konulmaya çalışıldığı tahmin sonuçlarına göre ülkelerin kişi başına gelir düzeyleri yükseldikçe yolsuzluklar azalmaktadır. Bu sonuç Treisman (2000) ve Blackburn vd'nin (2002) bulguları ile uyumluluk göstermektedir. Ülkelerin dışa açıklığı arttıkça yolsuzluk azalmaktadır. Elde edilen bu sonucun İslam ve Montenegro (2002) ve Habib ve Zurawicki'nin bulguları ile paralellik gösterdiği söylenebilir. Kamu kesimi ücret düzeyinin de yolsuzluğun diğer belirleyicisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Rijckegm ve Weder'in (1997) bulguları ile aynı yönde; buna karşılık Treisman (2000) ve Balckburn vd'nin (2002) ile aksi yöndedir.

Toplumsal yapı ile ilgili de çeşitli sonuçlar elde edilmiştir. Protestan nüfusunun ağırlıklı olduğu toplumlarda diğer toplumlara göre yolsuzlukların daha düşük olduğu söylenebilir. Elde edilen sonuç Paldam (2001), Treisman (2000) ve La Porta vd'nin (1998) elde ettikleri sonuçlarla paralellik göstermektedir. Buna karşılık etnik farklılıkların ve İngiliz kökenli ticari yasalara sahip olmanın yolsuzluklar üzerinde etkili olduğuna dair herhangi bir bulgu elde edilememiştir. Bu sonuçlarda La Porta vd (1998), Leite ve Weidman(1999), Lederman vd. (2001) ile İslam ve Montenegro'nun (2002) bulguları ile uyumludur. Kamu Yönetimi bağlamında ülkelerde bürokratik sistemdeki prosedürlerinin azalmasının ve hesap verilebilirliğin artmasının yolsuzlukları azalttığı sonucuna ulaşmıştır.

KAYNAKÇA

- ABBINK, K. (2000) "Fair Salaries and the Moral Costs of Corruption", *University of Bonn Working Paper*, No: 1/2000.
- ACEMOGLU, D, VERDIER, T. (2000) " The Choice between Market Failures and Corruption" *American Economic Review*, Vol. 90, No: 1.
- ACKERMAN, S.R. (1999) *Corruption and Government: Cause, Consequences, and Reform* , Cambirdge University Press, Cambridge, UK.
- ACKERMAN, S.R. (2002) " Grand" Corruption and Ethics of Global Business", *Journal of Banking&Finance*, Vol: 26.
- ANDVIG, J.C., FJELSATD, O-H, AMUNDSEN, I. SISSENER, T., SOREIDE, T. (2001) " Corruption : A Review of Contemporary Research", *Chr. Michelsen Institue Report*, No: R. 2001:7.
- BARDHAN, P. (1997) " Corruption and Development: A Review of Issues", *Journal of Economic Literature*, No: XXXV
- BECKER, G. STIGLER, G.J.(1974) "Law Enforcement, Malfeasance, and the Compensation of Enforcers" , *Journal of Legal Studies*, pp: 1-19
- BLACKBURN, K., BOSE, N., HAQUE, M. E.(2002) " Endogenous Corruption in Economic Development" , *The University of Manchester Centre for Growth&Business Cycle Research Discussion Paper*, No: 022.
- BUSCAGLIA, E.(2001) " An Analysis of Judicial Corruption And its Causes: an objective Governing –Based Approach" , *International Review of Law and Economics*, Vo: 21.
- CHAND, S. K., MOENE, K. O. (1999) "Controlling Fiscal Corruption" ,*World Development*, Vol: 27, No: 7.
- CHARAP, J., HARM, C. (1999) " Institutionalized Corruption and the Kleptocratic State", *IMF Working Paper*, WP/99/91.
- CIA, (1996), *World Factbook*, Washington D.C.

- COLLIER, M. W. "Explaining Corruption : An Institutional Choice Approach" , *Crime, Law&Social Change*, Vol: 38.
- Di TELLA, R., SCHARGRODSKY, E.(2003) " The Role of Wages and Auditing during a Crackdown on Corruption in the City of Buenos Aires" , *Journal of Law and Economics*, Vol: 46, No: 1.
- DJANKOV, S., La PORTA, R., de SILANES, F.L., SHLEIFER, A., (2001) " The Regulation of Entry" , *The World Bank Working Paper*, No.2661.
- GRAY, C. W., KAUFMANN, D.(1998) "Corruption And Development" , *Finance&Development*, March 1998.
- HABIB M., ZURAWICKI, L.(2001) " Country-Level Investments and Effect of Corruption-Some Empirical Evidence" , *International Business Review*, Vol: 10, No: 6.
- ICRG, International Country Risk Guide, The PRS Group Inc. Vol. XXIV. 3, 2003.
- ISLAM, R., MONTENEGRO, C. E(2002) " What Determines the Quality of Insitutions?" *The World Bank Policy Research Working Paper*, No:2764.
- JAIN. A.K. (2001) " Corruption : A Review" , *Journal of Economic Surveys*, Vol: 15, No: 1.
- KANGLE, R. P. (1972) " The Kautilya Arthasastra" , Delhi.
- KAUFMANN, D., KRAAY, A., ZOIDO-LOBATON, P.(1999a) " Aggregating Governance Indicators" , *The World Bank Policy Research Working Paper*, No.2195, Washington D.C.
- KAUFMANN, D., KRAAY, A., ZOIDO-LOBATON, P.(1999a) " Governance Matters" , *The World Bank Policy Research Working Paper*, No.2196, Washington D.C.
- KAUFMANN, D., KRAAY, A., ZOIDO-LOBATON, P. (2002) " Governance Matters II – Updated Indicators for 2000/2001" , *The World Bank Policy Research Working Paper*, No.2196, Washington D.C.
- KAUFMANN, D., KRAAY, A., MASTRUZZI, M.(2003) " Governance Matters II – Updated Indicators for 1996-2002" , *The World Bank Policy Research Working Paper*, No.2196, Washington D.C.
- KRUEGER, A.O. (1974) "The Political Economy of Rent-Seeking Society" , *The American Economic Review*, Vol: 64, No: 13.
- La PORTA. R., LOPEZ-de-SILANES, F., SHLEIFER, A., VISHNY, R.W. (1996) "Trust in Large Organisations" , *NBER Working Paper*, No.5864.
- La PORTA. R., LOPEZ-de-SILANES, F., SHLEIFER, A., VISHNY, R.W. (1998) " The Quality of Government" , *NBER Working Paper*, No: 6727.
- LEDERMAN, D., LOAYZA N., SOARES. R.R. (2001) " Accountability and Corruption : Political Institutions Matter" , *The World Bank Policy Research Working Paper*, No: 2708.
- LEITE, C., WEIDMAN, J.(1999) "Does Mother Nature Caorrupt? Natural Resources, Corruption, and Economic Growth" , *IMF Working Papers* WP/99/85.

- LIZAL, L., KOCENDA, E. (2001) "State of Corruption in Trabsition: Case of Czech Republic" *Emerging Markets Review*, Vol: 2.
- PALDAM, M.(2001) "Corruption and Religion Adding to Economic Model", *Kyklos*, No: 54, pp: 2-3.
- PALDAM, M. (2002) "The Cross-Conuntry Pattern Of Corruption: Economics, Culture and Seesaw Dynamics", *Europian Journal of Political Economy*, No: 18.
- RAUCH, J,E., EVANS, P. B (2000) " Bureaucratic Structure and Bureaucratic performance in Less Developed Countries", *Journal of Public Economics*, No: 75.
- RIJCKEGHEM, C., WEDER, B.(1997) " Corruption and the Rate Temptation: Do Low Wages in the civil Service Cause Corruption?" *IMF Working Paper*, WP/97/73.
- TANZI, . (1998) " Corruption Around the World: Causes, Consequences, Scoper, and Cures", *IMF Working Paper*, WP/98/63.
- TBMM (2003) "Bir Olgu Olarak Yolsuzluk; Nedenler, Etkiler ve Çözüm Önerileri", Yolsuzlukların Sebeplerinin, Sosyal ve Ekonomik Boyutlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu(10/9), Kısım I.
- TRANSPARENCY INTERNATIONAL, Global Corruption Reports, Çeşitli Sayılar.
- TREISMAN. D. (2000) The Causes of Corruption : A Cross-National Study", *Journal of Public Economics*, No: 76.
- WORLD BANK (1997) "World Development Report". Washington D.C.
- <http://www.undp.org>
- <http://www1.worldbank.org/publicsector/civilservice/development.htm>.